

КЫРГЫЗ-ТҮРК “МАНАС” УНИВЕРСИТЕТИ
КООМДУК ИЛИМДЕР ИНСТИТУТУ
МЕЙМАНКАНА ИШИ БАГЫТЫ

КЫРГЫЗСТАНДА БҮЙҮР КЫЗЫТКАН ТУРЛАРЫНА
КАТЫШКАН ТУРИСТТЕРДИН САЯКАТ
МОТИВАЦИЯЛАРЫ

МАГИСТРДИК ДИССЕРТАЦИЯ

Элбек Калбеков

Илимий жетекчи

Э.и.к., доц.м.а, Бакыт Турдумамбетов

БИШКЕК – 2017

ЭТИКАЛЫК ТАЛАПТАР

Диссертациялык иш Кыргыз-Түрк «Манас» университетинин Коомдук илимдер институтунун «Магистрдик жана доктордук диссертация жазуу эрежелерине» ылайык жазылып, диссертацияда берилген маалыматтар, эмгектер жана документтер академиялык жана этикалык эрежелерди сактоо менен пайдаланылды. Ар кандай булактардан, отчеттордон алынган маалыматтар илимий жана моралдык эрежелерге ылайык берилди. Диссертацияда колдонулган бардык адабияттарга жана булактарга шилтеме жасалды. Диссертациянын оригиналдуулугуна ынандырып кете алам. Эгерде, эрежелердин бузулгандыгы аныкталса, мага каршы колдонула турган укуктук жоопкерчиликти тартууга даярмын.

Элбек Калбеков

14.11.2017

ETİK BEYAN

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim Tez Hazırlama ve Yazma Yönergesine uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi; kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı; bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildiririm. Aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Elbek KALBEKOV

14.11.2017

КЫСКАЧА МАЗМУНУ

Даярдаган	: Элбек Калбеков
Университет	: Кыргыз-Түрк “Манас” университети
Багыты	: Мейманкана иши
Иштин даражасы	: Магистрдик диссертация
Беттердин саны	: xiii+92
Бүтүргөн жылы	: 28/12/2017
Илимий жетекчиси	: Э.и.к., доц.м.а, Бакыт Турдумамбетов

Кыргызстанда бүйүр кызыткан турларына катышкан туристтердин саякат мотивациялары.

Бул изилдөөдө, Кыргызстанда бүйүр кызыткан туризм турларына катышкан чет өлкөлүк туристтердин саякат мотивацияларын изилдөө колго алынды. Кыргызстан бүйүр кызыткан туризмдин түрдүү иш-аракеттери үчүн ыңгайлуу дестинация болгондугуна карабастан, бүгүнкү күнгө чейин бул багытта колго алынган изилдөөлөр жетишсиз болуп саналат. Бүйүр кызыткан туризм турларына катышкан чет өлкөлүк туристтердин бүйүр кызыткан мотивацияларын анализдөө үчүн сандык (quantitative) изилдөө методу тандалып алынды. Диссертациялык иш үч бөлүмдөн турат. Биринчи бөлүмдө бүйүр кызыткан туризмдин кыскача тарыхы, аныктамасы, өзгөчөлүгү, иш-аракеттердин түрлөрү, Кыргызстандагы бүйүр кызыткан туризм, жалпы туризм жана бүйүр кызыткан туризм мотивациясы жөнүндөгү маалыматтарды камтыйт. Экинчи бөлүмдө методология боюнча маалымат берилип, үчүнчү бөлүмдө жыйынтыктар жана сунуштар камтылган.

Бүйүр кызыткан туризм турларына катышкан чет өлкөлүк туристтердин мотивацияларын жана профилдерин изилдөө үчүн 400 анкета таркатылып, алардын ичинен жарамдуу деп эсептелинген 385 даана анкета тандалып алынды. 400 анкетанын 90 даанасы Бишкек шаарында жайгашкан бир мейманканага жана бүйүр кызыткан туризм сегментинде иш алып барышкан үч тур операторуна таратылган. Калган 310 анкета жеке изилдөөчү тарбынан Ала-Арча улуттук паркына келишкен туристтерге толтуртулган. Анализдөөнүн жыйынтыгында “жаңы нерселерди кылып көрүү”, “табигый айлана-чөйрөнүн кооздугу” жана “тажрыйба алмашуу” факторлору бүйүр кызыткан саякатчылардын арасындагы эң маанилүү мотивациялардан экендиги белгилүү болуп, акыркы жүргүзүлгөн изилдөөлөрдүн жыйынтыктарын бекемдейт.

Өзөктүү сөздөр: Бүйүр кызыткан туризм, Мотивация, Саякат, Бүйүр кызытуучу мотивдер

ÖZ

Yazar	: Elbek KALBEKOV
Üniversite	: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi
Anabilim Dalı	: Turizm ve Otel İşletmeciliği
Tezin Niteliği	: Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı	: xiii+92
Mezuniyet Tarihi	: 28/12/2017
Tez Danışmanı	: Yrd. Doç. Dr, Bakıt TURDUMAMBETOV

Kırgızistan’da Macera Turizmi Katılımcılarının Seyahat Motivasyonları

Bu araştırmanın temel amacı Kırgızistanda macera turizm aktivitelerine katılan turistlerin motivasyonları hakkında bilgi edinmektir. Kırgızistan, macera turizm türleri için çekici bir destinasyon olmasına rağmen bu konuda yapılan çalışmalar yeterli değildir. Turistlerin macera turizm aktivitelerini seçmesinde önemli rol oynayan faktörleri öğrenmek günümüzde oldukça önemlidir. Macera turizm aktivitelerine katılan turistlerin motivasyonları hakkında bilgileri araştırmak için nicel araştırma yöntemi seçilmiştir. Tez üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm macera turizminin kısaca tarihi, tanımı, özellikleri, aktivitelerin türleri, Kırgızistan’daki macera turizmi, genel turizm ve macera turizm motivasyonları hakkında bilgileri içeriyor. İkinci bölümde metodoloji hakkında ve üçüncü bölümde ise sonuçlar ve öneriler hakkındaki bilgiler yer almaktadır.

Kırgızistan’da macera turizm aktivitelerine katılan yabancı turistlerin motivasyonları hakkında bilgi edinmek için 400 anket hazırlanarak dağıtılmış ve 15 ankette yer alan bilgiler eksik ve yetersiz olduğu için çıkartılarak analize dahil edilmemiştir. Toplam geçerli 385 anket elde edilmiştir. 400 tane anketin 90 tanesi Bişkek şehrinde bulunan bir otele ve üç tur operatörüne doldurulmak üzere dağıtılmıştır. Geri kalan 310 tane anket bizzat araştırmacı tarafından Ala-Arça milli parkında doldurulmuştur. Yapılan analizin sonucunda, “yeni bir şeyi deneme”, “çevrenin çekiciliği” ve “yeni deneyimler” faktörleri macera turistlerini en çok etkileyen motivasyonlar olduğu belirlenmiş ve bu konuda yapılmış olan araştırmaların sonuçlarını desteklemiştir.

Anahtar kelimeler: Macera turizmi, Motivasyon, Seyahat, Macera motivasyonlar

АБСТРАКТ

Автор	: Элбек Калбеков
Университет	: Кыргызско-Турецкий университет “Манас”
Направление	: Гостиничное дело
Тип диссертация	: Магистрская диссертация
Количество страниц	: xiii+92
Год окончания	: 28/12/2017 год
Научный руководитель	: К. э. н., и. о. доц, Турдумамбетов Бакыт Усонакунович

Мотивации туристов, участвующих в приключенческих турах Кыргызстана

В данном исследовании рассматривались мотивации туристов, принимающих участие в приключенческом туризме в Кыргызстане. Несмотря на то, что Кыргызстан является привлекательной дестинацией для приключенческого туризма, на эту тему проводились недостаточно исследования. Для анализа мотивации участников приключенческого туризма использовался количественный (quantitative) метод. Диссертационная работа состоит из трех частей. В первой части работы представлена краткая история, определения, особенности и виды приключенческого туризма, а также проведен общий анализ состояния приключенческого туризма в Кыргызстане. Во второй части дана общая информация о примененной методологии, в третьей части даны результаты анализа, обсуждения и предложения.

Для исследования мотиваций и профилей участников приключенческого туризма было роздано 400 анкет, из них 385 анкет были выбраны для анализа. Из 400 анкет 90 анкет были заполнены в одном из отелей города Бишкек и в трех туроператорских компаниях, которые работают в сегменте приключенческого туризма. Остальные 310 анкет были заполнены туристами, посетившими национальный парк Ала – Арча, с участием самого исследователя. В результате анализа самыми главными мотивациями участников приключенческого туризма были выявлены такие факторы, как: “попробовать что-то новое”, “привлекательность окружающей среды” и “обмен опытом”. Таким образом, результаты данного исследования по сути идентичны с результатами последних исследований.

Направляющие слова: Приключенческий туризм, Мотивация, Путешествие, Приключенческие мотивации.

ABSTRACT

Author	: Elbek Kalbekov
University	: Kyrgyz-Turkish Manas University
Department	: Tourism and Hotel Management
Type of thesis	: Master degree Thesis
Number of Pages	: xiii+92
Graduation Date	: 28/12/2017
Supervisor	: Asst.Prof., PhD, Bakyt Turdumambetov

Travel motivations of adventure tourism participants in Kyrgyzstan

The main objective of this research is to learn about the motivations of tourists who participate in adventure tourism activities in Kyrgyzstan. Despite of the fact that Kyrgyzstan is very attractive destination for different types of adventure activities, only a few researches were carried out on this topic. This study adopts a quantitative research method to analyse foreign travelers' motivations to experience adventurous activities. The thesis consists of three parts. The first part briefly describes the history of adventure tourism, definition, features, types of activities, adventure tourism in Kyrgyzstan, general tourism and adventure tourism motivation. The second part gives information about the methodology and the third part gives a detailed information about the results and suggestions.

In this study, 400 surveys were conducted to learn about the motivations of foreign tourists participating in adventure tourism activities in Kyrgyzstan and 385 valid questionnaires were selected by the investigator to conduct the survey. Of the 400 surveys, 90 were submitted to one hotel and three tour operators in Bishkek to be filled out. The remaining 310 surveys were conducted by the researcher in the Ala-Archa national park. At the end of the analysis, it was revealed that the factors "try something new ", "attractiveness of the physical environment " and " experience change" are the motivations that mostly influenced adventure tourists to embark on a journey. These results support findings of the latest researches.

Keywords: Adventure tourism, Motivation, Travel, Adventure motivation.

БАШ СӨЗ

Диссертациялык иш Кыргызстанда бүйүр кызыткан туризм турларына катышкан чет өлкөлүк туристтердин саякат мотивацияларын изилдөөгө арналды. Себеби ушул күнгө чейин Кыргызстанда бүйүр кызыткан туризмдин түрдүү иш-аракеттерине катышкан чет өлкөлүк саякатчылардын мотивацияларына көңүл бурулган эмес. Ар дайым өзгөрүп турган туристтик мотивация туризм талабына жана сунушуна түздөн-түз таасирин тийгизип турат. Ошондуктан бул сегментте иш алып барышкан ишкерлердин өз кардарларынын турларды сатып алууларын аныктаган мотивацияларын таанып-билүүлөрү замандын талабы болуп саналат.

Баарына белгилүү болгондой эле Кыргызстанда туризм индустриясы өлкө экономикасында приоритеттүү секторлордун бири болуп эсептелет. Статистикалык жана эмпирикалык маалыматтар чет өлкөлүк туристтердин мамлекетибиздеги туризмге жылдан-жылга кызыгууларынын арткандыгын жана туристтердин саны жана алардан түшкөн кирешенин өскөндүгүн көрсөтөт. Кыргызстандын жери туризмди эл аралык деңгээлде өнүктүрүү үчүн табигый, тарыхый жана маданий жактан чоң потенциалга ээ. Өзгөчө туризм секторундагы, дүйнөдөгү аттуу-баштуу уюмдар тарабынан Кыргызстан жакынкы жылдары туристтик өнүгүү күтүлгөн эң перспективдүү өлкө катары баа берилген. Ошондуктан бул багыттагы изилдөөлөр мындан ары да улантылуусу максатка ылайык болуп саналат.

Диссертациялык ишти жазууда багыт көрсөтүп, ар дайым кеңешин жана жардамын берип келген илимий жетекчим: э.и.к., доц.м.а., «саякат иши жана гид кызматы» бөлүмүнүн башчысы Турдумамбетов Бакыт Үсөнакунович агайыма, доц.м.а. Толга Гөк агайыма жана доц.м.а. Алимов Уланбек агайыма терең ыраазычылыгымды билдирем.

Бишкек, 2017

Элбек Калбеков

МАЗМУНУ

ЭТИКАЛЫК ТАЛАПТАР.....	ii
ПРОТОКОЛ.....	iii
TEZ ONAY SAYFASI.....	iv
КЫСАЧА МАЗМУНУ	v
ÖZ.....	vi
АБСТРАКТ.....	vii
ABSTRACT.....	viii
БАШ СӨЗ.....	ix
МАЗМУНУ.....	x
ТАБЛИЦАЛАРДЫН ТИЗМЕСИ.....	xii
КЫСКАРТЫЛГАН СӨЗДӨР.....	xiii
КИРИШҮҮ.....	1

БИРИНЧИ БӨЛҮМ

БҮЙҮР КЫЗЫТКАН ТУРИЗМДИН КЫСКАЧА ТАРИХЫ ЖАНА МОТИВАЦИЯЛЫК НЕГИЗДЕРИ

1.1.Бүйүр кызыткан туризмдин кыскача тарыхы жана мотивациялык негиздери...	4
1.2.Бүйүр кызыткан туризмдин мотивациялык негиздери.....	8
1.3.Бүйүр кызыткан туризм.....	9
1.4.Өзгөчөлүгү.....	14
1.5.Бүйүр кызыткан Туризм Өнүгүү Индекси.....	16
1.5.1.Бүйүр кызыткан Туризм Атаандаштыгынын 10 көрсөткүчү.....	16
1.6.Бүйүр кызыткан иш-аракеттеринин түрлөрү.....	22
1.7.Кыргызстандагы бүйүр кызыткан туризм.....	27
1.8.Жалпы турист мотивациясы.....	39
1.8.1. Ички жана сырткы мотивация модели.....	30
1.8.2. Түртүү жана тартуу мотивация теориясы (push & pull).....	31
1.8.3. Коомдук-психологиялык жана маданий мотивдер.....	33
1.8.4. Көп кырдуу теория.....	35
1.9. Бүйүр кызыткан туризм мотивациясы.....	36
1.10. Изилдөөнүн гипотезалары.....	41

ЭКИНЧИ БӨЛҮМ

МЕТОДОЛОГИЯ

2.1. Методология.....	43
2.2. Изилдөө инструментинин тандалуусу.....	43
2.3. Анкета дизайны.....	44
2.4. Үлгү тандоо (sample selection).....	46
2.5. Анкетаны толтуруу.....	46
2.6. Маалыматтарды анализдөө методу.....	47
2.7. Сурамжылоо жүргүзүүдөгү көйгөйлөр.....	48
2.8. Кронбах Альфа- Ишенимдүүлүк тести.....	48

ҮЧҮНЧҮ БӨЛҮМ

ТАБЫЛГАЛАР ЖАНА ТАЛКУУЛОО

3.1. Табылгалар жана талкуулоо.....	50
3.2. Демографиялык мүнөздөмөлөрүнө тийешелүү табылгалар	50
3.3. Саякатка чыгуу мүнөздөмөлөрүнө тийешелүү табылгалар.....	55
3.4. Мотивациялык өзгөчөлүктөрү.....	58
3.5. Гипотеза тесттерине тийешелүү табылгалар.....	60
Корутунду	62
Сунуштар.....	64
Изилдөөнүн чектүүлүгү (delimitations of this study).....	66
Бул изилдөөдөн кийинки изилдөөчүлөр үчүн чыгарылчу жыйынтык.....	66
Özet.....	68
Колдонулган адабияттар.....	85
Колдонулган анкета үлгүсү.....	90
Өмүр баян.....	92

ТАБЛИЦАЛАРДЫН ТИЗМЕСИ

Таблица 1.1. Ар бир саякатка сарпталган орточо акча.....	19
Таблица 1.2. Өнүккөн мамлекеттер арасындагы Бүйүр кызыткан туризм эң жакшы өнүккөн 10 дестинация.....	20
Таблица 1.3. Өнүгүп келе жаткан мамлекеттер арасындагы Бүйүр кызыткан туризм эң жакшы өнүккөн 10 дестинация.....	20
Таблица 1.4. Бүйүр кызыткан туризмдин өнүгүүсүнүн регионалдык рейтинги.....	21
Таблица 1.5. Бүйүр кызыткан туризмдин өнүгүүсүнүн регионалдык рейтинги.....	21
Таблица 1.6. Бүйүр кызыткан Туризм Иш-аракеттери.....	24
Таблица 1.7. Бүйүр кызыткан иш-аракеттери жана алардын классификациясы.....	26
Таблица 1.8. Коомдук-психологиялык жана маданий мотивдер.....	33
Таблица 1.9. Бүйүр кызыткан иш-аракеттерге катышкан туристтердин мотивациялары боюнча изилдөөлөр жүргүзүлгөн изилдөөлөрдүн тизмеси..	38
Таблица 2.1. Арифметикалык орточосу, стандарттык четтөө жана ишенимдүүлүк анализ жыйынтыктары.....	49
Таблица 3.1. Респонденттердин жынысы.....	50
Таблица 3.2. Респонденттердин жашы.....	51
Таблица 3.3. Респонденттердин билим деңгээли.....	51
Таблица 3.4. Респонденттердин келген мамлекети.....	52
Таблица 3.5. Респонденттердин кесиби.....	54
Таблица 3.6. Үй-бүлөлүк абалы.....	54
Таблица 3.7. Үй-бүлөлүк кирешеси.....	55
Таблица 3.8. Кыргызстанга болгон саякаттын саны.....	56
Таблица 3.9. Саякаттын узундугу.....	56
Таблица 3.10. Сарпаталаган акчанын көлөмү.....	57
Таблица 3.11. Саякатка катышкан үй-бүлө мүчөсүнүн саны.....	57
Таблица 3.12. Кыргызстан жөнүндө маалымат алынган булактар.....	58
Таблица 3.13. Бүйүр кызыткан туристтердин мотивациялык факторлоруна тийешелүү табылгалар.....	59
Таблица 3.14. Саякат мотивацияларынын үй-бүлөлүк абалына жараша салыштырылуусу.....	61
Таблица 3.15. Саякат мотивацияларынын үй-бүлөлүк кирешесине жараша салыштырылуусу.....	62

КЫСКАРТЫЛГАН СӨЗДӨР

АКШ	Америка Кошмо Штаттары
KATO	Кыргызская Ассоциация Тур-операторов
ATTA	Adventure Travel Trade Association
ATDI	Adventure Tourism Development Index
UNWTO	The United Nations World Tourism Organization
UNEP	United Nations Environment Programme
GPS	Global Positioning System

